

ДЖОН ЧИЙВЪР

„СВЕТЪТ НА ЯБЪЛКИТЕ“

Превод от английски: Николай Попов, 1981

chitanka.info

Ейза Баскъм, старият лауреат, се въртеше в своя работен дом или кабинет — той не бе успял да намери точно название на мястото, където човек пише поезия, — биеше стършели с един брой на „Ла Стампа“ и се чудеше защо досега не е получил Нобеловата награда. Той бе удостоен с почти всички почетни знаци. Сандъкът в ъгъла беше пълен с медали, грамоти, венци, адреси, ленти и значки. Печката, с която се отопляваше кабинетът му, бе дадена от ПЕН-центъра в Осло, бюрото бе подарък от едно изтъкнато писателско дружество, а самият кабинет бе построен от Международното сдружение на неговите почитатели. В деня, когато му връчиха ключа на сградата, Баскъм получи поздравителни телеграми от президентите на Италия и на Съединените щати. А защо още нямаше Нобеловата награда? Шат, шат — удряше той с вестника. Кабинетът приличаше на плевник с наклонени греди на тавана и голям северен прозорец с изглед към Аbruците. Той би предпочел нещо по-скромно и с по-малки прозорци, но никой не бе го питал. Изглежда, че високите планини и съчиняването на стихове не вървяха добре заедно. По времето, когато пиша, Баскъм беше осемдесет и две години и живееше в една вила под хълмистото градче Монте Карбоне, южно от Рим.

Той имаше буйна, гъста бяла коса, която висеше над челото му. Няколко кичури в средата бяха винаги немирни и щръкнали. При официални приеми Баскъм ги приглаждаше със сапун. Те оставаха така час-два и почти винаги когато настъпваше времето да се поднесе шампанското, отново щръкнаха. Това беше част от впечатлението, което оставяше писателят. Както се помни човек с дълъг нос, особена усмивка, белег от рождение и следа от рана, така хората помнеха Баскъм с непослушните му къдри. Той бе смътно познат като Сезан на поетите. В поезията му имаше някаква праволинейна точност, която може би напомняше за Сезан, но той нямаше прозренията, които откриваме в картините на художника. Това погрешно сравнение вероятно идваше от заглавието на най-популярната му творба — „Светът на ябълките“, поезия, в която почитателите му съзираха дъха, разнообразието, колорита и носталгията по ябълките на Северна Нова Англия, която не бе виждал четиридесет години.

Защо той, провинциален и прочут с простотата си, бе заменил Върмонт с Италия? Дали изборът бе направен от неговата любима Амилия, умряла преди десет години? Тя бе вземала много от техните

решения. Нима той, синът на фермер, е бил дотолкова наивен да мисли, че животът в чужбина може да придаде известна багра на суровото му детство? Или това е било резултат на чисто практични съображения, бягство от рекламата, която в собствената му родина му бе досаждала? Но почитателите му го намираха и в Монте Карбоне. Те идваха почти ежедневно, макар че броят им беше скромнен. Веднъж-два пъти в годината го снимаха за „Пари Мач“ или „Епока“, обикновено на рождения му ден, но тук можеше да живее по-спокойно, отколкото това би му се удало в Щатите. При последното завръщане съвсем непознати хора го спираха, както си вървеше по Пето Авеню, и искаха да постави автографа си върху листчета хартия. По улиците на Рим никой не го познаваше и не се интересуваше кой е той, а точно такава бе желанието му.

Монте Карбоне беше сарацински град, построен на върха на стръмен хълм от тъмен гранит с формата на самун хляб. На най-високата част на града имаше три кристалночисти и обилни извори, чиято вода се лееше свободно по склоновете на хълма или бе отвеждана с тръби. Неговата вила беше под града и в градината му имаше много фонтани, охранявани от изворната вода на върха. Шумът от водата беше силен и немелодичен — тя падаше с гръм и плясък. Водата беше хапливо ледена, дори през лятото, и той държеше в един басейн на терасата виното, вермута и джина си. Баскът работеше сутрин в кабинета, следобеда правеше сиеста и после изкачваше стълбите до градчето.

Туфът и пиперът, отровният цвят на лишеите, които растат по стените и по покривите, са извън възприятията на американеца дори ако е живял с години като Баскът, заобиколен от тази отровност. Изкачването на стълбите го задъхваше. Той често спираше, за да си поеме дъх. Всички го заговаряха. „Salve, maestro, salve!^[1]“ Зърнеше ли тухления напречен кораб на готическата черква от дванайсети век, той винаги прошепваше на себе си датата, сякаш обясняваше на свой събеседник красотите на мястото. Красотите на мястото бяха разнообразни и мрачни. Баскът винаги щеше да бъде странник тук, но неговата странност му приличаше на някаква метафора, включваща времето, сякаш когато изкачваше странните стълби край странните стени, той се изкачваше през часовете, месеците, годините и десетилетията. На площада пиеше чаша вино и си вземаше пощата. В

който и да е ден Баскъм получаваше повече поща, отколкото цялото население на градчето. Имаше писма от почитатели, предложения за лекции, четения или просто да си покаже лицето. Изглежда, бе включен в списъка на поканените на всяко почетно сдружение в западния свят, освен, разбира се, сдружението на бившите носители на Нобеловата награда. Пазеха пощата му в торба и ако тя се окажеше прекалено тежка да я носи сам, до вилата го придружаваше Антонио, синът на пощаджията. Занимаваше се с кореспонденцията си до пет или шест часа. Два-три пъти седмично почитатели намираха пътя до вилата и ако му харесваше видът им, даваше им нещо да пият, докато той слагаше автографа си на техните екземпляри от „Светът на ябълките“. Те почти никога не носеха други книги, макар че бе издал цяла дузина. Две или три вечери играеше табла с местния падроне. Всеки подозираше другия в нечестна игра, затова и двамата не напущаха масата, дори и да имаше опасност мехурите им да се пръснат. Поетът спеше дълбоко.

От четиримата поети, с които обикновено сравняваха Баскъм, първият се застреля, вторият се удави, третият се обеси, а последният умря от делириум тременс. Бе познавал всичките, обичал бе повечето от тях, дори за двама се бе грижил, когато бяха болни, но срещу циничния намек, че щом е избрал да пише поезия, е избрал пътя към унищожението си, той яростно се бунтуваше. Познаваше изкушенията на самоубийството, както познаваше изкушенията на всяка друга форма на греховност, и затова не държеше във вилата си огнестрелни оръжия, въжета с подходящи дължини, отрови и сънотворни хапчета. Той бе съзрял в X — най-близкия му от четиримата — неразривна връзка между неговото удивително въображение и неговия чуден дар за самоунищожение. Но Баскъм, с инат и чисто по провинциалному, бе решил да скъса или да пренебрегне тази връзка, да отхвърли и Марсиас^[2], и Орфей. Поезията беше безкрайно тържество и той беше убеден, че последното действие в живота на един поет — както при случая с X — не трябва да се разиграе в мръсна стая с двайсет и три празни бутилки от джин. Понеже не можеше да отрече връзката между таланта и трагедията, той бе решил да я разбие.

Баскъм вярваше, че, както твърди Кокто, писането на поезия е използване на определен субстрат от паметта, който не познаваме съвсем добре. Творчеството му, изглежда, бе рожба на

възпоминанието. Когато твореше, той не натоварваше паметта си с практически задачи и все пак тя определено участваше в играта — припомняше си настроения, пейзажи, лица и огромния речников фонд на родния си език. Можеше да пропиilee месец или повече за едно късо стихотворение, но дисциплината и усърдието са твърде бледи думи, за да определим с тях труда му. Защото Баскъм съвсем не избираше думите си, а си ги припомняше измежду милиардите звуци, които беше чул, след като проумя речта. И така, разчитайки на своята памет, както и правеше, за да бъде животът му полезен, той понякога се чудеше дали паметта не е почнала да му изневерява. При разговори с приятели и почитатели болезнено се старееше да не се повтаря. Случваше се да се събуди в два или три часа през нощта, за да чуе немелодичния плясък на фонтаните, и по цял час се потеше над разни думи и дати. Кой беше противникът на лорд Кардиган в битката при Балаклава? Нужна беше цяла минута, докато името на генерал Липранди си проправи път в мрака, но накрая се появяваше. Спрягаше миналото време на глагола *esse*, броеше до петдесет на руски, рецитираше стихове от Дън, Елиът, Томас и Уърдсуърт, описваше събитията, свързани с Ризорджиментото, като се почне от бунтовете в Милано през 1812 година и се стигне до корелацията на Виктор Емануил, цитираше праисторическите ери, съотношението между километри и мили, планетите в слънчевата система и скоростта на светлината. Имаше известна мудност в отзивчивостта на паметта му, но той продължаваше да мисли, че всичко в него си остава задоволително. Единственото, което го разстройваше, беше страхът. Баскъм бе видял големи поражения, нанесени от времето, и се чудеше дали паметта на един старец може да има повече сили и дълголетие от дъба. Но нискостебленият дъб, посаден от него преди трийсет години на терасата, умираше, а поетът все още можеше да си спомни с подробности кройката и цвета на роклята на любимата му Амилия, която тя носеше при първата им среща. Той караше паметта си да го води през различни градове. Представяше си, че върви по гарата на Индианаполис до Мемориалния фонтан, от гостиница „Европейская“ в Ленинград до Зимния дворен, от Рим, през Трастевере, до Сан Пиетро в Монтори. Както беше болнав и разколебан в способностите си, само усамотението, при което се подлагаше на тази инквизиция, ѝ придаваше вид на борба.

Веднъж през нощта или сутринта паметта му, изглежда, го събуди и поиска да си спомни първото име на Лорд Байрон. Не можа. Той реши за момент да се разграничи от паметта си и после с изненада да открие, че вече се е появило името на Лорд Байрон. Но когато предпазливо се върна към нея, тя продължаваше да бъде празна. Сидни? Пърси? Джеймс? Той стана от леглото. Беше студено. Обу си обувката, наметна се с балтона и изкачи стълбите през градината до своя кабинет. Сграбчи един екземпляр на „Манфред“, но името на автора бе посочено просто като Лорд Байрон. Същото се оказа и с „Чайлд Харолд“. Накрая той откри в енциклопедията, че негово благородие се казва Джордж. Баскъм до известна степен се извини пред себе си за този пропуск на паметта и се върна в топлото легло. Като повечето стари хора той тайно започна да си прави списък на храните, които, изглежда, наливаха олово в перото му. Прясна пъстърва. Черни маслини. Печено агне с мащерка, диви гъби, мечешко, еленско и заешко месо. От другата страна на графата бяха всички замразени храни, торени зеленчуци, прекалено сварени макарони и консервирани супи.

През пролетта един скандинавски почитател му писа, че ще бъде чест за него да направи с Баскъм едnodневно пътуване из планинските градчета. Баскъм, който по това време нямаше собствена кола, прие с удоволствие. Скандинавецът се оказа приятен младеж и те потеглиха щастливи към Монте Феличи. В четиринайсети и петнайсети век изворите, които снабдявали града с вода, пресъхнали и населението се смъкнало в средния пояс на планината. От изоставения град на върха бяха останали две черкви или катедрали с необикновено великолепие. Баскъм много ги харесваше. Те се издигаха сред поляни от цъфнал бурен, фреските на стените не бяха загубили изяществото си. Фасадите им бяха украсени с грифони, лебеди и лъвове с лица и телесни части на мъже и жени, прободени дракони, крилати змии и други чудеса на метаморфозата. Тези просторни и странни божи домове напомняха на Баскъм за безпределността на човешкото въображение и той се почувства весел и ентузиазирани. От Монте Феличи отидоха в Сан Джорджо, където имаше няколко гробници със стенописи и малък римски театър. После спряха в една горичка под града, за да си направят пикник. Баскъм влезе в гората да се облекчи и се натъкна на двойка млади хора, които се любеха. Те не бяха си дали труд да се

съблекат и единствената плът, която се виждаше, беше косматият задник на непознатия. „Tanti scusi^[3]“, промърмори Баскъм и отстъпи в друга част на гората, но щом се върна при скандинавеца, се почувства неловко. Пъшкащата двойка сякаш бе замъглила спомена от катедралите. Когато се прибра във вилата, няколко монахини от един римски манастир го чакаха да се подпише на екземплярите им от „Светът на ябълките“. Той сложи автографа си и помоли своята прислужница Мария да им даде вино. Те му направиха обичайните комплименти — създаде е свят, който сякаш приветства човека; сред примесения с дъжд вятър дочува гласа на моралната красота, — но сега Баскъм можеше да мисли единствено за гърба на непознатия. Там, изглежда, имаше повече устрем и смисъл, отколкото в неговото прославно дирене на истината. То сякаш властваше над всичко, видяно през деня — над замъците, облаците, катедралите, планините и полетата с цветя. Когато монахините си отидоха, той погледна към планините, за да ободри духа си, но те вече му приличаха на женски гърди. Съзнанието му бе станало нечисто. Той го остави да лудува и чакаше да види какъв ли път ще поеме то. И Баскъм чу в далечината свирката на влак. Как ли ще реагира на това капризният му разум? Възбудата от пътуването, менюто във вагон-ресторанта, виното, което сервира във влаковете? Засега всичко изглеждаше съвсем наивно, докато усети как разумът му се измъква от ресторанта и се упътва към изпълнените с похотливи желаня купета на спалния вагон, а оттам към вулгарната гадост. Той знаеше от какво се нуждае и след вечеря поговори с Мария. Тя винаги с радост му услужваше, макар че той винаги я караше предварително да се изкъпе. Банята и измиването на чиниите предполагаше известно забавяне, но когато тя си отиде, той се почувства решително по-добре, обаче съвсем не бе се излекувал.

През нощта сънищата му бяха нечисти и той на няколко пъти се буди, като се мъчеше да отхвърли това сексуално намерение или вцепененост. Нещата не се поправиха и когато настъпи утрото. Мръсотията, гадната мръсотия, изглежда, беше единственият фактор в живота му, който съдържаше цвят и бодрост. След закуска той се качи в кабинета си и седна на бюрото. Приканващият го свят и вятърът, примесен с дъжд, който шумолеше в света на ябълките, бе изчезнал. Развратът беше негова съдба, негова истинска същност и той започна с увлечение една дълга балада, наречена „Пръднията, която спаси Атина“.

Той завърши баладата същата сутрин и я изгори в печката, подарена му от ПЕН-центъра в Осло. Баладата беше, разбира се, преди да я изгори, едно изчерпателно и противно упражнение по порнография и когато слизаше по стълбите към терасата, Баскъм почувства искрено разкаяние. Прекара следобеда над една отвратителна изповед, озаглавена „Любимецът на Тиберий“. Двама почитатели, млада семейна двойка, дойдоха към пет часа да му изкажат възхищението си. Запознали се във влака. И двамата носели по един екземпляр от „Светът на ябълките“. Влюбиха се, както четели стиховете за чистата и пламенна любов, възпята от него. Като си мислеше за днешното си творчество, Баскъм наведе глава.

На следния ден той написа „Изповедите на един директор на мъжка гимназия“. На обед изгори ръкописа. Когато слезе тъжен по стълбите към терасата, завари там четиринайсет студенти от Римския университет, които с появата му започнаха да пеят „Овощните градини на рая“ — уводния сонет в „Светът на ябълките“. Баскъм потрепера. Очите му се наляха със сълзи. Докато надписваше екземплярите им, той помоли Мария да донесе малко вино. После студентите се наредиха един след друг, за да стиснат нечистата му ръка, и се върнаха в автобуса на поляната, който ги бе докарал от Рим. Баскъм погледна планините — те не носеха ободрителна сила, погледна безсмисленото синьо небе. Къде се криеше силата на приличието? И въобще съществуваше ли то? Или върховна истина беше животинската похотливост, която го преследваше? Той щеше да разбере още преди края на седмицата, че най-противната страна на този вид гадост е нейната дебелацина. Баскъм започваше своите неприлични писания с жар и ги завършваше с отегчение и срам. Изглежда, че пишешите порнография следват неумолимо един и същи път, защото той откри, че повтаря онази скучна литература, която съчиняват незрелите и вманиачените. Баскъм написа: „Изповедите на слугинята“, „Меденият месец на бейзболиста“ и „Нощ в парка“. В края на десетия ден той се намираше вече на дъното на порнографския казан. Почнал беше да пише мръсни лимерики^[4]. Написа шейсет и ги изгори. На следната сутрин замина с автобуса за Рим.

Отседна както винаги в „Минерва“ и телефонира на дълъг списък свои приятели, но знаеше, че когато пристигаш без предизвестие в голям град, ще останеш без компания. Не намери никой

вкъщи. Поскита из улиците и влезе в една обществена тоалетна, за да се окаже лице с лице с една мъжка проститутка, която демонстрираше стоката си. Той се взря в непознатия с наивността или мудността, присъщи на всеки старец. Лицето на човека беше идиотско — тъпо, опито от наркотици, и грозно — и все пак, застанал там, нагло приканващ, той се стори на Баскъм като ангел с горящ меч, който можеше да срази баналността и да разбие стъклената витрина на делничното. Баскъм бързо избяга навън. Вече се свечеряваше и онова адско изригване на уличния шум, от което се тресат стените на Рим, към залез достигаше връхната си точка. Той попадна в една картинна галерия на Виа Систина, където художникът или фотографът — той беше и двете, — изглежда, страдаше като Баскъм от същата зараза, само че в по-остра форма. Излязъл отново на улицата, той се чудеше дали няма някаква универсалност в половия мрак, обвинил духа му. Нима и светът е загубил като него пътя си? Мина край една концертна зала. Афишът отвън рекламираше програма от песни и с мисълта, че музиката може да пречисти сърцето му, си купи билет и влезе вътре. Концертът беше слабо посетен. Когато се появи акомпанирацията, само една трета от местата бяха заети. После на сцената излезе сопраното, разкошна дама с пепелявосребриста коса, облечена в яркочервена рокля. И докато тя пееше „Die Liebhaber der Brücken^[5]“, старият Баскъм се отдаде на своя отвратителен, злополучен навик мислено да я съблича. „Копчетата — подвоуми се той — или ципа?“ Когато тя изпя „Die Feldspar^[6]“ и премина към „Le temps des lilas et le temps des roses ne reviendra plus^[7]“, той се установи на ципа и си представи как откопчава роклята на гърба и как нежно я изтегля през раменете ѝ. При песента „L'amore Nascondere^[8]“ той изтегли през главата ѝ комбинезона, а щом запя „Les rêves de Pierrot^[9]“, успя да откопчае кукичките на сутиена. Сънят му се прекъсна, когато певицата отиде зад кулисите да си направи гаргара, но щом се върна до пианото, той се зае с колана на жартиерите и всичко останало. Преди почивката певицата се поклони и Баскъм гръмка ръкопляскаше, но не за нейните познания по музика и за богатството на гласа ѝ. Тогава сякаш го обзе срам, явен и безмилостен като всяка страст, и той напусна концертната зала и се отправи за „Минерва“, но пристъпът не беше минал. Седна на бюрото в хотела и написа един сонет за легендарната Папеса Йоана. Като техника това бе по-добро от написаните петостишия, но в морално

отношение нямаше никакъв напредък. На сутринта взе автобуса за Монте Карбоне и прие на терасата няколко признателни почитатели. На другия ден Баскъм се качи в кабинета си, написа две-три петостишия, после взе от рафтовете някои от трудовете на Петроний и Ювенал, за да види какво е било постигнато преди него в областта, където сега влагаше усилията си.

Това бяха откровени и невинни описания на сексуални игри. Там никъде нямаше онова чувство на злост, което той изпитваше, когато всеки следобед изгаряше в печката творбите си. Или просто неговият свят бе дотолкова по-стар и обществените му отговорности дотолкова по-изнурителни, че развратът беше единственият отговор на растящата тревога. Какво бе загубил? Започваше да му се струва, че това е чувството за гордост, ореол от лекота и дързост, един вид корона. Той сякаш държеше високо короната и жадно я разглеждаше. И какво откри? Дали това не беше просто някакъв древен страх от каиша на бащата или навъсената майка — детско раболепие пред тираничния свят? Той добре знаеше, че инстинктите му са буйни, изобилни и неразумни и нима бе позволил на света и на неговите екзалтирани проповедници да му наложат система от прозрачни стойности за удобството на една консервативна икономика, официална църква и войнсвена армия и флота? Той сякаш държеше короната, издигаше я високо в светлината и сякаш самата тя бе направена от светлина и съдържаше в себе си истинския, тонизиращ вкус на екзалтацията и скръбта. Току-що завършените петостишия бяха невинни, весели и изградени върху факти. Заедно с това те бяха и мръсни, но кога житейските факти бяха станали нечисти и какви бяха реалностите на онази добродетел, която всяка сутрин така болезнено той сваляше от себе си? Това, изглежда, бяха реалностите на тревогата и любовта: Амилия, застанала в диагоналния лъч светлина, бурната нощ, в която се роди синът му, женитбата на дъщеря му. Можеха с пренебрежение да кажат, че са семейни, но това бе най-доброто, което познаваше в живота — тревогата и любовта, — светове, далеч от петостишието на бюрото. Започваше така: „От Юлий Цезар друг не знам да има задник по-голям.“ Той изгори стихотворението и заслиза по стълбите.

Най-лош се оказа следващият ден. Баскъм просто пишеше една и съща нецензурна дума и изпълни шест-седем страници. Сложи всичко

в печката. На обед Мария си изгори пръста, изсипа куп клетви и после каза:

— На ваше място щях да посетя свещения ангел на Монте Джордано.

— Какъв е този свещен ангел? — попита той.

— Ангелът, който пречиства мислите на човешкото сърце — отвърна Мария. — Намира се в старата черква на Монте Джордано. Направен е от маслиново дърво от Планината на маслините. Издялан е собственооръчно от един светец. Ако направите поклонничество, той ще пречисти мислите ви.

За поклонничествата Баскъм знаеше само, че трябва да се върви и неизвестно защо да се носи раковина. Когато Мария се оттегли за сиестата си, той прерови нещата на Амилия и намери една раковина. „Ангелът сигурно ще очаква и подарък“, помисли си той и от една кутия в кабинета избра златния медал, даден му на юбилея на Лермонтов. Баскъм не събуди Мария, не остави и бележка. Това напомняше типична проява на старческа изкуфялост. Никога не беше злонамерено прикрит, каквито са често старците, и трябваше да каже на Мария къде отива, но не го направи. Запъти се надолу през лозята към главния път в подножието на долината.

Когато наближи реката, един малък фиат се отклони от главния път и спря сред дърветата. От колата излязоха мъж, жена и трите им грижливо пременени дъщери. Баскъм спря да погледа, защото забеляза, че съпругът носи ловна пушка. Какво е решил да прави? Да извърши убийство? Самоубийство? Нима Баскъм щеше да присъства на някакво човешко жертвоприношение? Той седна и скрит от високата трева, наблюдаваше. Майката и трите момичета бяха много възбудени. Бащата, изглежда, се радваше на неограничена власт. Говореха на диалект и Баскъм почти нищо не разбра от разговора им. Мъжът извади пушката от калъфа и вкара само един патрон. После нареди жена си и трите си дъщери в един ред и ги накара да сложат ръце на ушите си. Всички пицяха. Мизансценът бе готов, мъжът се обърна с гръб към тях, прицели се в небето и гръмна. Трите деца нададоха радостни викове и запляскаха възторжено, когато изстрелът отекна; така приветстваха храбростта на милия си баща. Бащата прибра пушката в калъфа, всички отново се качиха във фиата и потеглиха, както Баскъм предположи, към своя апартамент в Рим.

Баскъм се изтегна на тревата и заспа. Сънува, че е отново в родината си. Видя един стар камион форд с четири спаднали гуми сред поле от лютичета. Дете с книжна корона и банска кърпа вместо наметало изтича от ъгъла на бяла къща. Старец извади кокал от една кесия и го подаде на бездомно куче. Есенни листа тлееха във вана с лъвски крака. Събуди се от мълния, далечна, и както му се стори, във формата на кратуна. Той се смъкна до шосето, където към него се долепи едно куче. Кучето трепереше и той се чудеше дали е болно, бясно, опасно, но се досети, че то се бои от гръмотевиците. При всеки гръм животното започваше силно да трепери и Баскъм галеше главата му. За първи път виждаше куче да се бои от природата. Вятърът залюля клоните на дърветата и Баскъм вдигна старческия си нос, за да подуши дъжда, мигове преди да завали. Но този дъжд миришеше на влажни провинциални черкви, гостни стаи в стари къщи, мазета-ями, бански костюми, проснати да съхнат — този остър и така приятен мирис го караше да души със сумтене. Но въпреки унеса си той не забрави, че се нуждае от подслон. До пътя имаше навес за автобусните пътници и той и уплашеното куче се приютиха там. Но стените бяха покрити с мръсотията, от която той се надяваше да избяга, затова отново излезе навън. По-нагоре по пътя имаше селска къща — една от онези шизофренични импровизации, които човек среща така често в Италия. Къщата, изглежда, е била бомбардирана и после набързо скалъпена, но не как да е, а като преднамерено предизвикателство към логиката. От едната ѝ страна имаше дървена пристройка, където седеше старец. Баскъм го помоли да му даде подслон и старецът го покани да влезе.

Старецът беше почти на неговата възраст, но Баскъм гледеше със завист на безгрижието му. Усмивката му беше блага и лицето ведро. Очевидно той никога не е бил преследван от желанието да напише мръсно петостишие. Никога не ще бъде принуден да предприеме поклонничество с раковина в джоба. На скута му имаше книга — албум за марки; пристройката, където седеше старецът, бе пълна с растения и саксии. Душата му видимо не ликуваше и не пееше и все пак той сякаш бе постигнал онова вътрешно спокойствие на духа, за което Баскъм мечтаеше. Дали и Баскъм не трябваше да събира марки и да отглежда растения в саксии? Както и да е, сега е твърде късно. В този миг рукна дъждът и гръм разтърси земята. Кучето скимтеше,

трепереше и Баскъм го галеше. След няколко минути бурята премина, Баскъм благодари на домакина и се отправи към пътя.

Той имаше добра стъпка за възрастта си и вървеше като всички нас, когато си припомним някой свой подвиг — любов или футбол, Амилия или хубав удар по топката. Но след километър-два той съзна, че ще стигне Монте Джордано доста след като се е стъмнило, и когато една кола спря и предложи да го откара до селото, Баскъм прие с надеждата, че това няма да навреди на изцелението му. Пристигна в Монте Джордано по светло. Селото бе голямо колкото неговото, със същите стени от туф, с лишей с отровен цвят. Старата църква се издигаше в центъра на площада, но вратата бе заключена. Той попита за кюрето и го откри в едно лозе — гореше трънак. Обясни, че иска да направи дарение на свещения ангел, и показа златния медал. Кюрето поиска да знае дали златото е истинско и Баскъм съжали за избора си. Защо не взе медала, даден му от френското правителство, или медала от Оксфорд? Русите не бяха поставили проба и той нямаше как да докаже стойността на медала. Кюрето забеляза, че надписът е на кирилица. Златото не само бе фалшиво, но и комунистическо, съвсем неподходящ дар за свещения ангел. Но в този момент облаците се разделиха и един-единствен лъч светлина долетя до лозето и огря медала. Това беше знамение. Кюрето направи кръст във въздуха и те се отправиха към църквата.

Това беше стара, малка, бедна провинциална църква. Ангелът се намираше в параклиса отляво. Кюрето запали осветлението. Статуята, отрупана със скъпоценности, стоеше в желязна клетка с катинар на вратата. Баскъм коленичи и изрече на висок глас: „Бог да благослови Уолт Уитман, бог да благослови Харт Крейн. Бог да благослови Дилан Томас. Бог да благослови Уилям Фокнър, Скот Фицджералд и най-вече Ърнест Хемингуей.“ Кюрето заключи свещената реликва и те заедно излязоха от черквата. На площада имаше кафене, където той вечеря и си нае легло. То бе някакво странно съоръжение от месинг, с месингови ангели на четирите края, които съдържаха някаква месингова благодат, защото в съня му нахлу спокойствието, и когато се събуди в средата на нощта, откри в себе си онази лъчезарност, позната му от млади години. Нещо сякаш грееше в разума, крайниците и всички негови органи. Той отново заспа и спа до сутринта.

На другия ден, когато се спущаше от Монте Джордано към главния път, до него долетя тътен на водопад. Той влезе в гората и го откри. Водопадът бе естествен — скална издатина и завеса от зелена вода, и той му напомни за водопада в края на фермата във Върмонт, където бе израсъл. Като момче Баскъм бе отишъл там един неделен следобед и седеше на хълма над вира. Както стоеше там, видя от гората да излиза старец с гъста бяла коса, като неговата сега. Забеляза как старецът развърза връзките на обувката си и се съблече бързо като нетърпелив любовник. Първо намокри ръцете и рамената си, а после влезе в потока, като цвилеше от удоволствие. След малко той се подсуши с долните си дрехи, облече се и се запъти обратно към гората; и чак когато изчезна, Баскъм съзна, че старецът е бил баща му.

Сега той постъпи също като баща си — развърза връзките на обувките си, разкопча ризата и макар да знаеше, че обраслите с мъх камъни и силата на водата могат да бъдат фатални, влезе гол в потока, цвилейки като баща си. Издържа на студа само минута, но когато излезе от водата, сякаш най-последно бе намерил себе си. Когато стигна пътя, прибра го конната полиция, тъй като Мария бе вдигнала тревога и цялата провинция търсеше маестрото. Завръщането му в Монте Карбоне беше триумфално и на сутринта той започна дълга поема за неотменното благородство на светлината и въздуха и макар че тя нямаше да му донесе Нобелова награда, щеше да украси последните месеци от неговия живот.

---

[1] Здравейте, маестро, здравейте! — Б.пр. ↑

[2] Фригийски сатир, дръзнал да призове бога Аполон да се надсвирват на флейта (гр. мит.) — Б.пр. ↑

[3] Извинявайте много (ит.) — Б.пр. ↑

[4] От *лимерик* — хумористично петостишие. — Б.пр. ↑

[5] „Любителят на мостовете“ (нем.) — Б.пр. ↑

[6] „Полска ралица“ (нем.) — Б.пр. ↑

[7] „Времето на люляка и времето на розите не ще се върне“ (фр.) — Б.пр. ↑

[8] „Скрита любов“ (ит.) — Б.пр. ↑

[9] „Мечтите на Пиеро“ (фр.) — Б.пр. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.